

SAKARYA BOYUNDA BİZANS-TÜRK MÜCADELESİNDE ÖNEMLİ BİR GEÇİT: MALAGİNA

Murat KEÇİŞ*

Bildirimizde ele alacağımız konu, Malagina'nın tarihi coğrafyası ile ilgilenenler için yeni ya da bilinmedik bir mesele değildir. Malagina'nın lokalizasyonu ve tarihi önemi sorunu üzerine, 1890 yılındaki W. Ramsay'ın¹ meşhur araştırmasından bu yana aşağıda detaylı bir şekilde bahsedeceğimiz çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Genel kanaat, bu konu şimdiye değin geniş ve doyurucu bir biçimde araştırılmış durumdadır ve en azından eski tezleri doğrulayan ya da çürüten yeni kanıtlar gün ışığına çıkıncaya değin söylenebilecek farklı bir şey yoktur. Sunacağımız tebliğ ile bu meselenin henüz tam olarak çözülmüş bir problem olmadığını ve tekrar ele alınması gerektiğini göstermeye çalışacağız.

Antikçağın sonlarında ve ortaçağda, bir şehrin saygınlığı ve ünü, ekonomik ve yönetsel öneminin yanısıra, stratejik konumuna da dayanıyordu. Malagina (Μαλάγινα), Melagina, Melaina, Melagena, Melangia (Μελλάγγεια) yahut Mela; Roma ve Bizans İmparatorluğu dönemlerinde başkent Konstantinopolis'ten Dorylaion'a (Eskişehir) devam eden ve tam olarak tarifi hiçbir yerde bulunmayan askerî yolun üstündeki önemli bir aplekton yani karargâh (ἄπλεκτον)² idi. Askerlerin toplanma yerleri olan *aplekton*'lar, büyük orduların kolaylıkla karargâh kurabilecekleri büyüklükte, asker ve hayvanların iâşesi için gereken su ve gıdanın kolaylıkla temin edilebileceği bir mevkide ve toplanan birliklerin memleketlerinden kolayca gelebilecekleri doğal ve merkezi noktalarda olması gerekmektedir.³ Malagina *aplekton*'u Bizans askerî yolu üzerinde, Optimaton, Thrakesion ve Opsikion Themalarından gelip doğuya ya da güneydoğuya sefer yapan askerî birliklerin kolaylıkla ulaşabilecekleri bir noktada bulunmalıydı. Malagina'nın diğer bir özelliği ise, buranın bir ordu kampı olmakla kalmayıp aynı zamanda süvarilerin atları için yeterli otlaklara sahip olmasıdır. Nitekim burada sürekli olarak ordular için yedek binek bulundurulurdu.⁴ Aplektonların listesinde ilk iki üs olan Malagina ve Dorylaion'un adı geçiyorsa da,

* Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Muğla e-mail: muratkecis@mu.edu.tr

1 1890 yılında kaleme alınan eser 1960 yılında Türkçeye tercüme edilmiştir. Bkz. W. M. Ramsay, *The Historical Geography of Asia Minor*, London 1890; Türkçe tercümesi için bkz. W. M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, çev. Mihri Pektaş, İstanbul 1960, s. 221-231.

2 John Haldon, *Constantine Porphyrogenitus Three Treatises on Imperial Military Expeditions, Introduction, Edition, Translation and Commentary*, Wien 1990, s. 62-67.

3 W. M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, s. 231.

4 Rudi Paul Lindner, *Osmanlı Tarihöncesi*, çeviren: Ayda Arel, İstanbul 2008, s. 64, dipnot 49.

aralarında bulunan yol hakkında çok sınırlı bilgiye sahibiz.⁵ Bu konudaki en kesin bilgimiz, imparatorluğun doğuya düzenleyeceği seferlerde ordularının Malagina'da toplandıklarıdır.⁶

Emeviler döneminde başlayıp hemen hemen hiç kesilmeyen yüzyıllar boyunca süren İslam-Bizans mücadelelerinin ilk safhalarında, Halife Hz. Muaviye 674-678 yıllarındaki büyük İstanbul kuşatmasına hazırlandığında ordusunu üç kısma ayırmıştır ve bu üç ordudan biri Malagina'da kışlamıştır.⁷ Bu kayıt, bölge hakkında kesin bir bilgi sağlamamasına rağmen, Malagina'nın bu dönemde dahi İslam fetihlerinde önemli bir askeri üs olduğunu göstermektedir.⁸ Ayrıca bu olaydan anlaşıldığı üzere, buranın Emeviler tarafından ele geçirildiği ima edilmektedir. Bu kayıttan anlaşıldığına göre, Malagina VII. yüzyıldan itibaren önemli bir müstahkem mevki olarak tarih sahnesinde yer almıştır.

Bizans kaynakları, Malagina'dan ilk kez 786 Eylülünde İmparatoriçe İrene'ye karşı girişilen hükümet darbesi münasebetiyle bahsetmektedirler.⁹ 25 Aralık 784'de yapılan Ortodoks patriği seçimini, bu zamana kadar imparatoriçenin sekreteri ve iyi bir teoloji eğitimi almış açık siyasi görüşlü bir kimse olan Tarasios kazanmıştır.¹⁰ Bu dönemde başkentte güçlü bir ikonoklastik (ikon kırıcı) taraftar bulunmakta ve bunlar naibe İmparatoriçeye¹¹ karşı etkili bir şekilde muhalefet etmektedirler. Kilise ve devletin yüksek memurları ve ordunun büyük bölümü ikonoklastların elindeydi. Tasvir yanlısı, Atina menşeli ve bizzat tasvirlere ibadete eğilimli olan İmparatoriçe İrene, Konstantinopolis'te kendisine muhalefet eden ikonoklastları ortadan kaldırmak ve kentin kontrolünü tamamen ele geçirmek istemiştir.

Abbasi Halifesi Harun Reşid döneminde zamanın en iyi komutanlarından Yezid bin Mezyed emrindeki Taberi'ye göre 95.793 asker ve gönüllüden oluşan çok güçlü İslam orduları, Bizans üzerine sefere çıkmıştır. Sefer kış sonunda 9 Şubat 781¹² tarihinde başlamıştır. Taberi'nin kaydına göre, Harun Reşid Üsküdar önlerine kadar ulaşmıştır. Bu sefer sonucunda İmparatoriçe, Abbasilere üç yıl boyunca yıllık 70.000 dinar altın vermeyi taahhüt etmiştir.¹³ Daha sonra bu Bizans'ı küçük düşüren anlaşmadan kurtulmak amacıyla Abbasilere karşı düzenleyeceği sefer için bir orduya ihtiyacı olduğunu bahane eden¹⁴

5 Aplektonların listesi ve ilgili tartışmaları içeren ve daha önce yapılan çalışmaların tanıtımı için bkz. George Huxley, "A List of Aplekta", *Greek, Roman and Byzantine Studies*, 16 (1975), s. 87-93.

6 W. M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, s. 221; Sencer Şahin, "Malagina/Melagina am Sangarios", *Epigraphica Anatolica*, 7 (1986) s. 167.

7 Anastasios Lolos, *Die Apokalypses des Ps.-Methodios*, Meisenheim am Glan, 1976, s. 120, 122, 125, 127; Stefanos Yerasimos, *Türk Metinlerinde Konstantiniye ve Ayasofya Efsaneleri*, çev. Şirin Tekeli, İstanbul 2014, s. 269-270.

8 Casim Avcı, İslâm-Bizans İlişkileri konusunda hazırladığı ve daha sonra yayımladığı doktora tezinde, Bizans İmparatorluğu ile İslam orduları arasındaki mücadelelerde önemli bir yeri olan Malagina'dan hiç bahsetmemiştir. Bkz. Casim Avcı, *İslâm Bizans İlişkileri*, İstanbul 2003, s. 92.

9 İmparatoriçe İrene döneminde Bizans İslam mücadeleleri James A. Arvites tarafından incelenmiştir. Bkz. James A. Arvites, "The Defence of Byzantine Anatolia During the Reign of Irene (780-802)", *Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia*, ed. Stephen Mitchell, B.A.R 1983, s. 219-236.

10 754 yılında toplanan tasvirkırıcı konsülün kararlarını ortadan kaldırmaya yönelik İmparatoriçe İrene ile yeni Patrik Tarasios'un 31 Temmuz 786'da Konstantinopolis'te Havariyun Kilisesi'nde, topladıkları konsül ve bu konsülün ikonoklast taraftarları tarafından dağıtılması hakkında bkz. Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, Türkçeye çeviren: Fikret Işıltan, 4. Baskı, Ankara 1995, s. 165.

11 İmparator Konstantinos Kopronymos'un ölümünden sonra bir Hazar prensesinden olan en büyük oğlu IV. Leon imparator olmasına rağmen, yeni imparatorun ihtiraslı eşi Atinalı İrene, VIII. yüzyılın son çeyreğine (775-802) damgasını vurmuştur. İmparator IV. Leon'un hastalıklarla mücadele etmesi ve kocasının zayıf karakterli olması kadar kendisinin insanın aklını başından alacak kadar güzel ve güçlü bir kişiliğe sahip olması İrene'yi Bizans İmparatorluğu'nda oldukça ön plana çıkarmıştır. 8 Eylül 780'de kocası ölünce kendisini oğluna naibe olarak atamış ve Bizans İmparatorluğu'nu 11 yıl yönetmiştir. John Julius Norwich, *Bizans Erken Dönem (MS 323-802)*, C. I, Çev. Hamide Koyukan, İstanbul 2013, s. 297-298.

12 Ostrogorsky bu akının 781 yılında gerçekleştiğini ifade ederken; Norwich seferin 782 yılında meydana geldiğini ve İrene'nin izleyen üç yıl 70.000 dinar haraç vermek zorunda kaldığını belirtmektedir. Bkz. Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s. 169; John Julius Norwich, *Bizans Erken Dönem (MS 323-802)*, s. 298. Muhtemelen Abbasi Halifesi Harun Reşid döneminde her yıl düzenli olarak Bizans İmparatorluğu arazilerine doğru yağma amaçlı seferler düzenlenmekteydi.

13 André Clot, *Harun Reşid ve Abbasiler Dönemi*, çev. Nedim Demirtaş, İstanbul 2007, s. 131-132.

14 Dönemin kaynağı Theophanes, İmparatoriçe İrene'nin Arap saldırılarını bahane ettiğini belirtmişse de (She pretended to be undertaking an expedition to the eastern parts as if the Arabs had invaded; and so all the imperial equipment and the tent were sent out to Malagina. The men of the provincial themata then entered the City and held it. *The*

İmparatoriçe İrene, bütün imparatorluk maiyetini Malagina'ya gönderdiği sırada kendisine sadakatle bağlı Trakya'dan çağırıldığı birliklerle başkente tam olarak egemen olmuştur.¹⁵

786 yılında Müslüman Araplara karşı sefere çıkan Bizans kuvvetleri Malagina'ya kadar ilerlemişlerdir.¹⁶ 8 Mayıs 795'te Bizans İmparatoru VI. Konstantinos, Anatolikon Themasının İslam kaynaklarında "Ammuriye" veya "Amorium" şeklinde geçen ve günümüzde Afyon ilinin Emirdağ ilçesinde bulunan Amorion'a kadar ulaşan bir Arap akıncı birliği ile karşılaşmış ve onları yenmiştir.¹⁷ Bu tarihten kısa bir süre sonra 798 yılında Abdülmelik İbn Salih, hafif silahlı birliklerden oluşan bir ordu ile Malagina'ya kadar ulaşmayı başarmıştır. Bu seferde Abbasi orduları, İmparatorun nedimlerinden Staurakios'un atları ile İmparatorun kendi eyerini ele geçirmişlerdir. Hatta bu sefer sırasında Malagina'da bulunan keşiş Sakkoudion Konstantinopolis'e kaçmak zorunda kalmıştır.¹⁸ Bu askeri bir seferden daha ziyade yağma amaçlı bir akın olarak düşünülebilir. Abbasi ordusu birçok ganimet elde ederek herhangi bir zarara uğramaksızın geri dönmüştür. Bütün bu gelişmeler, İmparatoriçe İrene'nin Abbasi akınları hakkındaki endişelerinin yersiz olmadığını göstermektedir. Ayrıca VIII. yüzyılın sonlarında Malagina üssünün Bizans'ın Abbasi akınları karşısında Anadolu savunmasında kritik bir öneme sahip olduğunu anlamaktayız. Bu dönemde Abbasi ordularının da Malagina gibi başkent Konstantinopolis'e oldukça yakın bir yere kadar gelmiş olması da ilginçtir.¹⁹

İdrisî, Amorion'dan Haliç'e giden yolu tarif ederken Malagina'daki posta teşkilatında kullanılan imparatorluk ahırlarından da bahsetmektedir. Çeşitli tarihlerde düzenlenen İslam akınları sırasında elde edilen en önemli ganimetlerin başında buradaki atlar gelmektedir. Konstantinopolis ile beraber Malagina'daki haralarda çok sayıda at bulunmaktaydı.²⁰ Ayrıca piskoposluk listelerinde Malagina, başpiskoposlukların 39. ve en sonuncusu olarak gösterilmiştir. XIII-XIV. yüzyılın önemli Bizans kaynağı Pakhimeres'te Malagina'nın Ankara ve Efes gibi başpiskoposluklarla birlikte zikredilmesinden, bu askeri garnizonun henüz başpiskoposluğa yükseltildiği anlaşılmaktadır.²¹ Muhtemelen Malagina, 1176 Miryokefalon Savaşı'yla Dorylaion'un Selçuklular tarafından tamamen ele geçirilmesi neticesinde Bizans savunma hattının Sakarya Nehri'nin batısına çekilmesinden sonra, Türk fetihlerine karşı önemli bir kontrol noktası haline geldiği gibi aynı zamanda başpiskoposluk mevkiine yükseltiştir.

Abbasi akınından beş yıl sonra 803 yılında Anatolikon Theması Strategosu (askeri vali) Bardanes Tourkos, Khrisopolis (Üsküdar)'i ele geçirmeye yönelik başarısız akınından sonra Malagina'ya çekilmiş ve burada imparator I. Nikephoros'u kuşatmıştır.²² Bütün bu açıklamalar, VIII. yüzyıldan itibaren, Abbasi akınlarına karşı ordunun toplanma merkezi, başkente ulaşmadaki uygun konumu ve daha sonra önemli rol oynayacak imparatorluğun muhkem noktası olarak Malagina'nın önemli bir askeri üs haline geldiğini göstermektedir.

Chronicle of Theophanes Confessor, Byzantine and Near Eastern History AD 284-813, Translated with Introduction and Commentary by Cyril Mango and Roger Scott with the assistance of Geoffrey Greatrex, Oxford 1997, s. 636.), bu dönemde Abbasiler'in Bizans İmparatorluğu üzerine sürekli yazlık seferlerde buldukları bilinmektedir. Zira Hicri 170 yılında (3 Temmuz 786-21 Haziran 787) Abbasi Halifesi Harun Reşid (Hilafeti: 786-809) Bizans İmparatorluğu üzerine yazlık bir sefer düzenlemiştir.

15 *The Chronicle of Theophanes Confessor, Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, s. 636.

16 *The Chronicle of Theophanes Confessor, Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, s. 636.

17 *The Chronicle of Theophanes Confessor, Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, s. 646; Judith Herrin, *Bizans Bir Ortaçağ İmparatorluğu'nun Şaşırtıcı Yaşamı*, çev. Uygur Kocabaşoğlu, İstanbul 2010, s. 209.

18 *The Chronicle of Theophanes Confessor, Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, s. 651.

19 Emeviler döneminde başlayan ve Abbasi Halifeleri Mehdi (Hilafeti: 775-785) ve oğulları Hâdi (Hilafeti: 785-786) ile Harun Reşid (786-809) dönemlerinde hız kazanan Bizans İmparatorluğu üzerine düzenlenen seferler hakkında bkz. André Clot, *Harun Reşid ve Abbasiler Dönemi*, s. 128-146.

20 W. M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, s. 223.

21 W. M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, s. 224.

22 *The Chronicle of Theophanes Confessor, Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, s. 657.

Theophanes'in Kroniği'nde yeralan bilgilerden anlaşıldığına göre, Malagina belirli bir yerin adı olarak gözükmektedir. Fakat IX. yüzyılın ortalarında yazılan dini bir metne göre, Malagina aslında bir bölgenin adıdır. 837'de ölen Bitinyalı Aziz Peter'in ölümünden sonraki mucizeleri arasında, mucizevi faranjit tedavisi bulunmaktadır. Drungarios Niketas, bu hastalığa maruz kalmıştı. Thema hiyerarşisinde üçüncü sırada yeralan bu görevli Malagina bölgesindeki Mesonesos'a kesin olarak belirlenmemiş fakat resmi olarak işlerine başkanlık etmek için komutanı tarafından gönderilmiştir. Bu ifadeden Malagina'nın Mesonesos'u da içeren bir bölgenin adı olduğu anlaşılmaktadır. Başka bir aziz hayatı ise, Malagina'nın bir bölge olduğunu doğrulamaktadır. Bitinya Themasındaki Olimpos'ta bir manastırın başkeşişi olan Aziz Eustratius, şeytanlar tarafından ele geçirilmiş, Malagina'nın khora (bölge)'sından iki adamı mucizevi şekilde tedavi etmiştir. Malagina'yı "khora" ile birlikte zikretmesi buranın bölge olduğunu anlıyoruz. Ayrıca Malagina'nın bir bölge adı olduğunu Kinnamos'un eserinden de çıkarabiliyoruz. Kinnamos, İmparator I. Manuel'den bahsederken "Melangeia'da Metabole denilen bir yerde konaklarken"²³ şeklindeki ifadesi bize Malagina'nın bir bölge adı olduğunu göstermektedir.

İslam ordularının seferleri IX. yüzyılın sonlarına kadar sürmüştür. 860'da Melitene (Malatya) emiri, Küçük Asya'yı boydan boya katederek Opsikion Themasını tahrip ettiği akında Malagina'ya ulaşmıştır. Bu sefer, III. Mikhael'e karşı propaganda olarak kaydedilmiştir. O, başkentteki oyunlarla o kadar çok meşguldü ki kendisine haber getiren haberciyi ciddiye almamıştır. Bu bilgiler Malagina'nın, Kuzeybatı Anadolu'nun büyük bir kısmını oluşturan Opsikion Theması'nın bir parçası olduğunu göstermektedir. Kesin tarihi bilinmemesine rağmen, yaklaşık 10 yıl sonra, İslam orduları tekrar Malagina'ya saldırdılar, bu defa çok sayıda Bizans İmparatorluğu'na ait atı ele geçirdiler.²⁴ Müslümanların bu yerin stratejik konumunun çok iyi farkında oldukları kesindir. Müslüman Araplar, Anadolu'da çok iyi bildikleri yolları takip ederek akınlarında Malagina'ya kadar ulaşabiliyorlardı. Batı İran'da Abbasi posta hizmetlerinden sorumlu olan (Berid Teşkilâtı) meşhur IX. yüzyıl İslam coğrafyacısı İbn Hurdazbih, yollar hakkında bir *Mesâlik ve'l-Memâlik* kitabı kaleme almıştır. Konstantinopolis'e giden yolları tarif ederken İbn Hurdazbih, Sakarya Vadisi boyunca güneyden kuzeye giden iki ana yoldan bahsetmektedir. Yolun birisinin Dorylaion, Malagina ve Nikaia üzerinden Konstantinopolis'e, yani son durak olarak Bosporos'taki Hieria'ya ulaştığını belirtmektedir. İkinci yolun ise yine Dorylaion, Malagina ve Sakarya Vadisi'nin ikinci güzergâhını kullanarak kuzeye gittiğini ifade etmektedir.

*"Arap ve Roma ordularının çarpıştıkları yer olan Dorylaion; daha sonra Hisn Arandisy'ye; daha sonra kralın haralarının, cephane depolarının ve lojistik yiyecek malzemelerinin depolandığı Basilakyn ve Malagina'ya. Bu yerden ise Nikaia gölüne gelinir, oradan da Nikomedia'ya, daha sonra ise kralın saraylarından birisi olan Hieria yakınındaki son durak olan boğazlara (Bosporos)."*²⁵

Malagina'nın rolü, askeri olduğundan, Emevi-Abbasi akınlarından sonraki asırda kayıtlarda nadiren görülür. Fakat XI. yüzyıldan itibaren başlayan Türk akınları döneminde sınırların korunması önemli hale geldiğinde, yeniden sık sık anılmaya başlanmıştır. Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusu Süleymanşah döneminde (1077/1078-1086) İznik'te yerleşmiş olan Türklerin Malagina üzerinden Üsküdar'a kadar akınlar düzenledikleri bilinmektedir. Fakat I. Haçlı Seferi sırasında Türkiye Selçukluları, 19 Haziran 1097 tarihinde

23 İoannes Kinnamos'un *Historia'sı*, Yayına Hazırlayan: Işın Demirkent, Ankara 2001, s. 97.

24 Bu muhtemelen 870 ile 877 arasında meydana gelmiştir.

25 İbn Hurdazbih, Ebu'l-Kasım Ubeydullah İbn Abdullah, *Kitabu'l-Mesâlik ve'l-Memâlik*, Fransızca çevirisi: ed. M. J. De Goeje, Lyon 1889, tıpkıbasım: 1967, s. 85-86'dan naklen Sencer Şahin, "Justinianus'un Bithynia'da Sakarya Nehri Üzerinde İnşa Ettirdiği Köprü ve Kanal Tesisleri", N. E. Akyürek Şahin-B. Takmer-F. Onur (eds.), çeviren: N. Eda Akyürek Şahin, *Akron 6*, Eskiçağ Yazıları 4, İstanbul 2013, s. 14-15.

Haçlı taarruzu karşısında İznik ve bütün Bitinya Eyaletini²⁶ Bizans İmparatorluğu'na terk ederek Sakarya (ὁ Σαγγάριος) Nehri'nin doğusuna çekilmek zorunda kalmışlardır.

Sencer Şahin'in,²⁷ Clive Foss'un,²⁸ Ian Booth'un²⁹ ve Dimitri Korobeinikov'un³⁰ yaptığı araştırmalarda Malagina'nın yeri ve ilk Osmanlı fetihleri açısından önemi ortaya konmaya çalışılmış olsa da bu konu üzerinde halen bilinmeyen noktalar bulunmaktadır. Bu açıdan Malagina'nın yerinin tam olarak tespit edilmesi ve tarihi süreçte oynadığı rolün ortaya konması, Kocaeli Yarımadası'nın Osmanlılar tarafından fethini anlamamıza katkı sağlayacaktır. Dönemin en önemli Bizans kaynağı Pakhimeres'te bölgenin askeri örgütlenmesi hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır.

Malagina; başkentten Dorylaion'a giden yol üzerinde önemli bir mevki olması sebebiyle II. Haçlı Seferi sırasında Alman Kralı Konrad, Konstantinopolis'e ulaştıktan sonra Anadolu'ya geçmiştir. Daha sonra yoluna devamlı İznik'ten Dorylaion'a doğru ilerlerken Malagina'dan geçmiştir.

Bizans İmparatoru I. Manuel Komnenos (1143-1180), Selçuklu Türklerinin ilerleyişine karşı, Sakarya Nehri hattında bazı savunma tebirleri almak zorunda kalmıştır. Manuel ilk iş olarak, babasının ve dedesinin bütün uğraşlarına rağmen Bitinya Bölgesinden uzaklaştıramadıkları Türklerin Malagina'ya kadar ulaşan akınlarını önlemek üzere harekete geçmiştir. Bu faaliyetin kesin tarihi belli değildir. İmparator muhtemelen, 1144 ya da 1145 yılında, Malagina'ya kadar ilerleyen Selçuklu Sultanı I. Mesud'a karşı sefere çıkmıştır.³¹ Daha önceki dönemlerde Selçuklu tehdidine karşı inşa edilen fakat son zamanlarda ihmal edilmesi sebebiyle harabe haline gelen Bizans savunma kalelerini yeniden inşa ettirmiştir. İmparator ayrıca Malagina'da da bir kale inşa ettirmeye karar vermiş ve bu inşa faaliyeti bitene kadar burada kalmıştır.³² Bu kayıttan, burada daha önce bir kale inşa edildiğine dair bir ima olmasına rağmen, Malagina'da bir kale olduğuna dair ilk bilgidir. İmparator, Metabole olarak adlandırılan Malagina'da kalırken bir akşam yemeğindeki tartışmada kardeşini güçbela kurtarması bu ziyaret hadisesiyle ilgili olabilir. Bu yerin ehemmiyeti kısa bir süre sonra bariz bir şekilde görülecektir. Bu dönemde Malagina'nın iki diğer açıklaması sadece ana yolun üzerindeki önemi ve onun güçlü bir kale olarak fonksiyonunda doğrulanmaktadır: 1147'de II. Haçlı Seferindeki Alman birliği Dorylaion'a doğru ilerlerken Malagina'dan geçmişlerdir. 1159'da ise İmparatorun kuzeni Andronikos isyan ettiği zaman, Malagina'da tutuklanarak hapsedilmiştir.³³

Manuel hakimiyetinin sonlarına doğru, Selçuklulara karşı kesin ve bitirici bir darbe vurmak amacıyla yola çıktığında, Malagina'ya gitmiş ve Dorylaion'u tahkim etmeden önce orada Bitinya ve Rindakos'un köylerinden bir ordu toplamıştır.³⁴ Bizans İmparatoru I. Manuel Komnenos tarafından dönemin bütün imkânları seferber edilerek ve Türkiye Selçuklu Devleti'ni tamamen ortadan kaldırmaya yönelik hazırlanan Bizans ordusu,

26 Bizans İmparatorluğu'nun en verimli temalarından biridir. Sınırları doğuda Sakarya Nehri Vadisi, güneyde Olimpos Dağı (Uludağ) ile sınırlı olup İzmit Körfezinin kuzeyini kapsamamaktadır. Batıda Kizikos (Erdek)'a kadar uzanır.

27 Sencer Şahin, "Malagina/Melagina am Sangarios", *Epigraphica Anatolica*, 7 (1986) s. 153-166.

28 Clive Foss, "Byzantine Malagina and the Lower Sangarios", *Anatolian Studies*, Vol. 40 (1990), s. 161-183; Ayrıca bkz. Clive Foss-David Winfield, *Byzantine Fortifications*, University of South Africa 1986, s. 140.

29 Ian Booth, "Michael VIII Palaeologos and the Sangarios frontier 1280 to 1282", *Archeion Pontou*, 49 (2002), s. 317-343.

30 Dimitri A. Korobeinikov, "How Byzantine were the early Ottomans? Bithynia in ca. 1290-1450", *Osmanski imiri osmanistika. Sbornik statei k 100-letiiu so dniazozhdeniia A. S. Tveritinovoi (1910-1973) [The Ottoman World and Ottoman Studies. In memoriam of A.S. Tveritina (1910-1973)]*, eds. I.V. Zaitsev and S.F. Oreshkova (Moscow, 2010), s. 215-239.

31 Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, C. II, çeviren: Fikret İşıltan, Ankara 1992, s. 219.

32 İoannes Kinnamos'un *Historia'sı* (1118-1176), Yayına Hazırlayan: Işın Demirkent, Ankara 2001, s. 33 ve dipnot 17; Niketas Khoniates, *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)*, Çeviren: Fikret İşıltan, Ankara 1995, s. 35.

33 Alman Haçlı Birliği Malagina ve buradan Dorylaion'a kadar herhangi bir saldırı ile karşılaşmamış olduklarından bu dönemde Selçukluların Dorylaion'un doğusuna kadar çekildikleri anlaşılmaktadır. İoannes Kinnamos'un *Historia'sı* (1118-1176), s. 64; Niketas Khoniates, *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)*, s. 73.

34 İoannes Kinnamos'un *Historia'sı* (1118-1176), s. 211.

seferin başında hayal bile edilemeyecek, büyük bir yenilgiye uğramıştır. 17 Eylül 1176 tarihinde Manuel'in Miryokefalon'da Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan'a yenilmesi ve dört yıl sonra ölmesinden sonra, Anadolu'daki Bizans hakimiyeti hızla çökmüştür. Selçuklular bu dönemden sonra Sakarya Nehri hattını aşarak verimli Bizans topraklarına doğru mevsimlik akınlar düzenlemeye başlamışlardır. Sakarya'nın önemi, zenginliği sebebiyle Paflagonya ile ırmağın doğu tarafından gelen saldırılara sık sık maruz kalan verimli bir alüvyon ovasından kaynaklanır. Zengin Bizans topraklarına doğru düzenlenen Selçuklu akınlara rağmen, Manuel'in kurduğu savunma sistemi sayesinde Bitinya Eyaleti tüm XIII. yüzyıl boyunca tamamen Bizanslı olarak kalmayı başarmıştır.³⁵

IV. Haçlı orduları Konstantinopolis'i ele geçirdiklerinde, bütün eyaletleri ile birlikte, imparatorluğu kendi aralarında bölmek için anlaşılabilir. Kuzeybatı Anadolu'daki diğer eyaletler arasında Malagina ismi, usulen "provintia Malagini (=Malagini Eyaleti)" olarak gözükmektedir.³⁶ Bu daha önce görünen *episkepsis*den ziyade, bölgenin thema ya da askeri eyalet derecesine terfi etmiş olduğunu ve öneminin dikkate değer bir şekilde arttığını göstermektedir. Şüphesiz Haçlılar, Malagina'nın stratejik bir rol oynamaya devam ettiği İznik Laskarisleri'nin büyüyen gücünün dayanağını oluşturan Anadolu'da, onların yerine kendi düzenini kurmayı asla başaramadılar. Onların yönetiminde orası, *douks* yüksek memurluğu, ya da bir themanın generalini ve normalde bir yerel askeri teşkilattan sorumlu olan *stratopedarch*'i herhangi bir durumda birleştirebilen bir yetkili tarafından yönetiliyordu.³⁷ Laskarisler döneminde Malagina'nın öneminin artması, buranın piskoposluktan metropolitliğe yükselmesinde görülebilir.

XIII. yüzyılın ilk yarısında Bizans-Selçuklu sınırı Paflagonya Themasında oluşurken, yüzyılın sonlarına doğru yeni hat Sakarya Nehri boyunca şekillenmiştir. Pakhimeres sayesinde bölgenin savunma sistemi hakkında elimizde bazı bilgiler vardır. Moğol İstilasıyla batıya doğru hareket etmek zorunda kalan Osmanlı Türkleri Söğüt'te ortaya çıkarak Bizans üzerine akınlar düzenlemeye başladıklarında Malagina jeo-stratejik açıdan üçüncü defa önem kazanmıştır. Sakarya 1267'den sonra Bizanslıların Türklere karşı savunmasında başat bir yer tutmuştur. Bununla bağlantılı olarak Sakarya Nehri vadisinde yer alan Malagina, ilk dönem Bizans-Osmanlı mücadelesinde önemli bir geçit noktası durumuna gelmiştir.

Burada cevap verilmesi gereken önemli problem, neden XIII. yüzyılın son çeyreğine kadar gerek İslam akınları ve gerekse Selçuklu saldırılarına karşı Bizans bir şekilde direnç göstermesine rağmen (zaman zaman Bizans'ın düşman birlikleri Sakarya hattını aşarak Üsküdar'a kadar gelmeyi başarmışlarsa da, daha sonra tekrar bunları nehrin doğusuna kadar geri püskürtmüştür.) Osmanlılar nasıl oldu da Malagina Bölgesi'ni ele geçirerek Kocaeli Yarımadasını Türk yurdu haline getirmişlerdir? Burada stratejik mevki belki de Malagina'dır. Bugüne kadar Osmanlı tarihçileri daha çok Moğol İstilas ve buna bağlı büyük Türk muhaceretine vurgu yapmışlardır. Nüfus baskısının bu hadiseyi anlamada önemli rol oynadığı kesinlikle doğrudur. Fakat zaman zaman Pakhimeres'teki bilgileri kullanan tarihçilerin de belirttiği üzere Bizans İmparatoru VIII. Mikhael'in savunma taktiklerini değiştirmesi Malagina Bölgesi'nin kaybedilmesi ve bu bölgenin savunma hattının çöküşünde önemli bir rol oynamıştır. Pakhimeres'e göre, Osmanlı fetihlerinin başarısız olmasının üç sebebi vardı:

35 Jacques Lefort, "13. Yüzyılda Bitinya", *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, Editör: Elizabeth A. Zachariadou, çevirenler: Gül Çağalı Güven, İsmail Yerguz, Tülin Altunova, İstanbul 1997, s. 112.

36 G. Tafel ve G. Thomas, *Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig*, Viyana 1856, s. 478.

37 Th. Xanthopoulos, "Sceau de Manuel Lykaiates", *EO* 5 (1901/2), s. 161-4; V. Laurent tarafından yeniden yayımlandı, *Les bulles metriques dans la sigillographie byzantine*, Atina 1932, no. 407; M. Angold, *A Byzantine Government in Exile*, Oxford 1975, s. 245.

1. Moğol İstilasından kurtulabilmek için Türkler 1250’li yıllardan itibaren Paflagonya Bölgesine doğru ilerlemek zorunda kalmışlardır.

2. VIII. Mikhael 1261 yılında başkent Konstantinopolis’i ele geçirdikten sonra, doğu sınırındaki savunma stratejisini değiştirmiş ve sınırlarını artık düzenli ordular ile korumaya başlamıştır. Pakhimeres’in kayıtlarından anlaşıldığına göre, toprağı elinden alınan ve belli bir ücret tahsis edilen her asker, daha önce toprağı işleyip bunun karşılığında askerlik görevi ifa ettiği dönemden daha az kazanmaya başlamıştır. Gelir kaybı sebebiyle yeni düzenli birlikler savaşıma konusunda isteksiz görünmektedirler. Bu isteksizliklerinde maaşların alamamaları da etkili olmuştur. Tam bu dönemde de Türk akınları, birinci maddede de izah edildiği üzere, Moğol İstilasından kaçarak Bizans üzerine yaptıkları akınlarına hız kazdırırlar. İşte bu ortamda Bizans askerlerinden bazıları artan vergilerle zor duruma düşmüşler ve ya taraf değiştirmiş ya da göç etmişlerdir. İşte bu uygun ortamdan istifade eden dinamik Türk unsurları bölgeyi adım adım ele geçirmiştir.

3. Türk fetihlerinin önemli olaylarını vurgulayan Pakhimeres’inde kaydettiği üzere, 1302 yılında Sakarya Nehri’nin beklenmedik bir şekilde taşarak Bizans savunma sistemini tamamen ortadan kaldırması hadisesidir.³⁸

İşte Sakarya Nehri’nin doğusunda kalan bütün toprakların kaybedilmesi tam bu döneme denk gelmiştir. Ayrıca 1280’li yıllarda doğudaki birliklerin batıya kaydırılması sonucu Sakarya Nehri artık sınırı oluşturmaktadır. Bizans İmparatoru VIII. Mikhael 1280 yılında Sakarya havalisini denetlemiş ve 1281 yılında burayı güçlendirmeye karar vermiştir. Bu amaçla nehrin her iki yakasındaki zamanla yıpranmış kaleleri onartmış, suların alçak ve karşıya geçişin kolay olduğu yerlerde ise yeni kaleler inşa ettirmiştir. Pakhimeres’e göre, bunların sayısı ve stratejik konumları, kontrolsüz geçişleri engellemeye yönelikti. Fakat bütün tedbirlere rağmen, Pakhimeres’in bize bildirdiğine göre, 1302 yılının Mart ayında Sakarya Nehri kuvveti yağmurlardan sonra Adapazarı çevresinde birkaç aylığına yatağını değiştirmiş, üzerinde İustinianos tarafından inşa ettirilen ünlü bir köprünün bulunduğu eski yatağına dönmüştür. Beş kemerli anlamına gelen Pentegefira denen bu köprünün anısı Beşköprü adında hâlâ yaşamaktadır ve bu durum Türk akınlarını kolaylaştırmıştır.³⁹ Savunma hattının çökmesiyle beraber, Bizans savunma birlikleri o sırada Sakarya Nehri’nin batısında yer alan kaleleri terketmek zorunda kalmıştır. Bu olaydan sonra Osman Bey Nehrin diğer tarafına geçerek meşhur İzmit yakınlarındaki Bafeus’ta Bizans ordusunu yenilgiye uğratmıştır.⁴⁰ Bölgede yaşanan Bizans-Osmanlı mücadelesi neticesinde bir çok kent gibi Malagina’nın da Bizanslılar tarafından terk edildiğini görmekteyiz. Dönemim görgü tanığı Pakhimeres bu olayları şu şekilde anlatmaktadır: “Ünlü İznik kuşatılmış, çevresiyle bağlantısı kesilmişti, kıtlık yüzünden de sıkıntı içindeydi: Belokomis, Angelokomis, Anagurdis, Platanea, Melangeai ve sakinleri tarafından boşaltılmış olan bütün çevre, bilenlerin, tanıyanların lanetlerini çekiyordu.”⁴¹

Osman Bey’in kariyerinde 1299 yılı çok önemli bir dönüm noktasıdır. Osman Bey, Bizans-Selçuklu sınır bölgesinde Bilecik (Belokomis), Yenişehir (İnalcık’a göre

38 Georges Pachymérés, *Relations Historiques*, I. Livres I-III, Édition, Introduction et Notes par Albert Failler, Traduction Française par Vitalien Laurent, Paris 1984, s. 33-35, 290-293.

39 Bizans İmparatoru İustinianus (İmparatorluk dönemi: 527-565) tarafından Sakarya Nehri üzerinde inşa ettirilen bu köprüden, imparatorun saray kâtibi Prokopios ilk defa bahsetmektedir. Daha sonra birçok Bizans tarih yazarı tarafından bahsedilen bu köprü hakkındaki son bilgi bize XIII. yüzyılın sonu ve XIV. yüzyılın başlarında eserini kaleme alan Pakhimeres’ten gelmektedir. Sencer Şahin, “İustinianus’un Bithynia’da Sakarya Nehri Üzerinde İnşa Ettirdiği Köprü ve Kanal Tesisleri”, s. 6-8.

40 Bafeus Savaşı ile ilgili bkz. Halil İnalcık, “Osman Gazi’nin İznik Kuşatması ve Bafeus Muharebesi”, *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, Editör: Elizabeth A. Zachariadou, çevirenler: Gül Çağalı Güven, İsmail Yerguz, Tülin Altınova, İstanbul 1997, s. 78-105.

41 Georges Pachymérés, *Relations Historiques*, IV. Livres X-XIII, Édition, Introduction et Notes par Albert Failler, Traduction Française par Vitalien Laurent, Paris 1999, s. 452-455.

Melangeia), İnegöl (Agelokoma) ve Yarhisar'ı fethetmiştir. Osman Bey, eski merkez Karacahisar'ı (İnönü) oğlu Orhan'a, Yarhisar'ı Hasan Alp'a, İnegözü Turgut Alp'a yurtluk olarak vermiştir.⁴² Kendisi ise Bizans topraklarına karşı akın merkezi olarak İznik'e 30 km. kadar uzaklıktaki Yenişehir'e yerleşmiştir. Bundan sonra Bizans üzerine düzenleyeceği seferleri bir Uc merkezi olarak kurduğu bu yeni şehirden yürütecektir. Osman Bey'in burayı kendisine merkez olarak almasından yola çıkarak, buranın stratejik açıdan çok önemli bir yer olduğunu ve beylik merkezi olma özelliklerine sahip olduğunu anlıyoruz. Anonim Tevârih'te Osman Bey'in yeni bir şehir kurduğu şöyle anlatılır: “ve ben hatununu Bilecük'te atasıyla kodu, kendisi yeni şehirde (Melangeia)⁴³ karar itdi; gaziler evler yaptırdı, anda duraklandı, adını Yenişehir kodu.” Burada Halil İnalçık'ın Malagina'yı Yenişehir'e lokalize etmesi ile ilgili birkaç soru soru akla gelmektedir:

a. Anonim Tevârih'in ve Aşıkpaşazâde'nin Yenişehir dediği bu yeni kentin yerinde daha önce bir yerleşim sözkonusu muydu?

b. Malagina'yı Yenişehir olarak kabul edersek, 1299 yılında Osman Bey, Yenişehir'i fethettiğinde, bu önemli Bizans müstahkem mevkiî tamamen harabe haline mi gelmişti?

c. Şayet, Yenişehir, Malagina'nın harabeleri üzerinde kurulmuşsa Aşıkpaşazâde ve Anonim Tevârih neden bu şehrin eski adını kullanmamıştır? Acaba bu iki kaynağımızın yazıldığı dönemde Malagina'nın adı tamamen unutulmuş olabilir mi?

d. Bizans döneminde İznik ile Dorylaion arasında önemli bir askeri toplanma merkezi olan Malagina, Yenişehir ise; Dorlaion'un da Eskişehir adıyla günümüze ulaşması arasında bir bağlantı olabilir mi?

Bu sorulara cevap verebilmek için Bizans kaynakları ile Osmanlı kaynaklarını birlikte değerlendirip yüzey araştırmaları yapmak gerekir. Daha önce bölgede birçok yüzey araştırması yapan Sencer Şahin ve Clive Foss'un iddiaları üzerinde tekrar düşünmek gerekir.

Sonuç olarak, Malazgirt Savaşı'ndan kısa bir süre sonra Dorylaion, Söğüt, Malagina üzerinden İznik'e kadarulaşan Türkiye Selçukluları; 1096 yılında ortaya çıkan Haçlı Seferi ile İznik'i kaybetmek suretiyle Sakarya Nehri'nin doğusuna hatta Kızılırmak kavisine kadar geri çekilmek zorunda kalmıştır. Bu fetih harekâtlarında önemli bir askerî üs olan Malagina Bizans savunma hattının önemli bir mevkiini oluşturuyordu. Malagina başkent Konstantinopolis'e giden yolun kontrolünü sağlıyordu. Malagina'nın Osmanlılar tarafından ele geçirilmesi, Bizans İmparatorluğu'nun Küçük Asya'daki savunma hattının nihai çöküşünü göstermektedir. Osmanlı Beyliği'nin Kocaeli Yarımadası'nı fethini anlayabilmenin yolu, Sakarya Nehri vadisinde askeri yol güzergâhı üzerinde önemli bir üs olan Malagina'nın stratejik ehemmiyetinin bilinmesinde yatmaktadır. Bizans İmparatoru I. Manuel ve VIII. Mikhael Palaiologos Türk fetihlerine karşı Malagina istihakamını berkitmek suretiyle sınırlarını muhafaza etmeyi başarmışlardır. Bizans İmparatorluğu I. Manuel döneminde (1143-1180) Selçukluları Malagina gibi askeri üsler vasıtasıyla durdurmayı başaramamasına rağmen, Osmanlı Beyliği'nin biraz da Sakarya Nehri'nin sularının taşmasıyla bu istihkâmların yıkılması neticesinde Bizans'ın verimli Bitinya Eyaletini kısa sürede fethederek Üsküdar önlerine kadar gelmeyi başarmıştır. Osmanlı Beyliği, tahminen 1304/1305 yıllarında, Lefke (=Osmaneli), Mekece, Akhisar (=Pamukova), Geyve üzerinden Adapazarı Ovası'na doğru ilerlemiştir. Sakarya Nehri Vadisi'nde bulunan Malagina'yı ne zaman fethettiği belli değildir. Artık Bizans bölge savunma hattı, kritik

42 Âşık Paşaoğlu Tarihi, Yayına Hazırlayan: Atsız, Ankara 1992, s. 26.

43 Halil İnalçık'a göre 1299 yılında Malagina ya da Melangeia (İnalçık burasının Yenişehir olduğunu söyler); Bilecik, İnegöl ve Yarhisar ile birlikte fethedilmiştir. Halil İnalçık, “Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg”, *Belleten*, S. 261, Cilt: LXXI, Ankara 2007, s. 517.

noktaları tutan hisaralarda oluşturulmuştur. Daha sonra Kara Cebiş gibi daha içlerdeki kaleler Osman Bey'in oğlu Orhan Bey tarafından alınmıştır. Muhtemelen Mekece yakınlarında bulunan (Sencer Şahin Malagina'yı Mekece'ye lokalize etmiştir.) Malagina'nın fethi de bu dönemde meydana gelmiştir. Malagina ve yukarıda zikrettiğimiz yerlerin fethiyle beraber Kocaeli Yarımadası'nın fethinin yolu açılmıştır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi, tıpkı İslam fetihlerinde olduğu gibi Malagina Bölgesi'nin fethedilmesinden sonra Bizans savunma hattını Üsküdar'a kadar çekmek zorunda kalmıştır. Dikkat edilecek olursa İslam orduları Malagina'yı ele geçirdikten sonra Üsküdar'a kadar herhangi bir dirençle karşılaşmaksızın ilerlemeyi başarmışlardır. Buradan anlaşıldığına göre Malagina Bölgesinin ele geçirilmesiyle Kocaeli Yarımadası kısa sürede Osmanlı Beyliği tarafından fethedilerek, Bizans İmparatorluğu önlerine gelmelerini sağlamıştır. Osmanlı'nın Kocaeli Yarımadasını fethinin sırları, bu coğrafyanın tam olarak anlaşılmasıyla çözülecektir. Bu problemin çözülmesinde; bölgenin savunmasının zayıflığı ile siyasi, ovaların verimli olmasıyla ekonomik ve stratejik önemi sebebiyle coğrafi yapısının bilinmesi kritik rol oynayacaktır. Ayrıca Osmanlı Beyliği'nin ilk dönem fetihlerinin anlaşılması için Malagina gibi kritik bir mevkiinin yerinin tespiti son derece önemlidir.

EK: Bu bildiriadaki görüşlerimizin şekillenmesinde Sencer Şahin'in "Malagina/Melagina am Sangarios" (*Epigraphica Anatolica*, 7 (1986) s. 153-166) adlı Almanca makalesinden birçok hususta istifade ettik. Bu amaçla makalenin özetini ek olarak vermenin faydalı olacağını düşündük.

ÖZET

KUZEYBATI ANADOLU'NUN TARİHİ COĞRAFYASI ÜZERİNE İNCELEMELER

II

SAKARYA KIYISINDAKİ MALAGINA/MELAGINA

8. yüzyıldan 14. yüzyıla kadar olan Bizans kaynaklarında sık sık Malagina, Melagina ya da Melangia diye bir yerden bahsedilmektedir. Bu yer, Konstantinopolis'ten Nikaia üzeri Doğuya, yani güneydoğuya giden büyük askeri yolun üzerinde, Thrakia, Opsikion ve Optimaton gibi Bizans Temalarından gelen orduların Doğuya sefer amacıyla toplandıkları çok büyük stratejik önem taşıyan bir noktada olması nedeniyle, Bizans askeri seferlerini anlatan tarihçiler tarafından sık sık anılmıştır. Sözkonusu ordugâhın (*Applicitum*) kesin yeri, birçok bilimsel çalışmanın konusunu oluşturmuş olmakla birlikte, bugüne kadar saptanamamıştır. Yapılan teklifler, Malagina'nın sahip olduğu tarihi coğrafik özellikler bakımından tutarsız kalmaktadır.

Orta Sakarya Bölgesindeki son epigrafik ve tarihi coğrafik araştırmalar Malagina'nın kesin yerini saptamamıza da olanak vermektedir. Eldeki mevcut tarihi kaynaklara göre, Malagina'nın bulunduğu yerde şu özellikler mevcut olmalıdır:

1. Sözkonusu ordugâh Bizans askeri yolu üzerinde, Thrakia ve Opsikion Temalarından gelip Doğuya ya da Güneydoğuya sefer yapan askeri birliklerin fazla dolaşmadan buluşabilecekleri bir noktada bulunmalıdır (bk. Metin no IV ve V).
2. Malagina civarında arazi, a) mümkün bir düşman saldırısına karşı doğal olarak korunmuş, b) Applicitum olarak birçok askeri birliğin konaklayabileceği (bk. Metin no IV ve V) şekilde ve büyüklükte, c) binlerce insanın su, yiyecek vb. gereksinimlerini karşılayacak nitelikte olmalıdır.
3. Malagina yakınında bir kraliyet harası bulunduğu (bk. metin no II ve IX), çevrede yeteri derecede otlak sahaları bulunmalıdır.
4. Sözkonusu yer Nikaia'ya ayrılan bir yol kavşağında ya da bunun yakınında bulunmalıdır (bk. metin no IX).
5. Malagina Nikaia'nın çok yakınında bir yerdedi; öyle ki, Kraliçe Irene 786/7 yılında buradan, Nikaia'da düzenlediği Konsili, muhaliflerini kuşlandırmaksızın, kontrol ve organize edebilmiştir (bk. metin no I).
6. Malagina'nın yakınında küçük ve isimsiz bir göl bulunuyordu; öyle ki, Malaginalı bir çoban, günlük yaşantısı sırasında buraya kadar gelebiliyor ve göl suyunda yüzebiliyordu (bk. metin no VIII).
7. Ve nihayet Malagina Sakarya kıyısında öyle bir konumda bulunuyordu ki, bu ırmak, sözkonusu yerin ya karşısında ya da yanında mesonesos ya da mesenesion denilen, yarımada biçiminde coğrafi bir oluşum meydana getiriyordu (bk. metin no VI ve VII).

Orta Sakarya kıvrımı üzerinde bu özelliklerin tümünü içeren bir tek yer vardır: Mekece. Mekece konumu bakımından 1-5 maddelerinde verilen bütün nitelikleri taşımaktadır. Madde 6'da belirtilen göl, bugün Mekece'den İznik'e giden yolun sağında kalan küçük ve isimsiz dağ gölü olsa gerektir. Bu göl Mekece'den 10 km. kadar batıda olup, haritalarda sadece "Göl" diye geçmektedir. Mesonesos denilen yarımada şeklindeki coğrafi oluşumlara Mekece çevresinde, nehrin bu yörede menderesler çizerek akması nedeniyle bol sayıda rastlanmaktadır. Ayrıca, karşı kıyıda Göynük Suyu ile Sakarya arasındaki yarımada biçimindeki arazi de bu tür bir mesonesos için gözönünde tutulabilir.

Mekece'nin bugünkü ismi bile, büyük bir olasılıkla, yerin antik isminden, Arapça şekli olan Meladjena'dan (İdrisi; bk. yuk. dn. 19) kaynaklanmıştır.